

פלד, ארנון, אבנרי ושומר מארוקאי במאוזוליאום של מוחמד ה-5
למען אסטרטגיה של שלום.

ארנון, פלד ואבנרי במסיבת עיתונאים בתל-אביב
לשמוע על התחמושת!

כשעתים, ושה דיברנו כלנו באופן מעשי ותמציתי. שני הצדדים העלו רעיונות והצעות, שהתאימו לאותו זמן.

יהודי מארוקו

הן סן ה'2 כיהן או כיושב-ראש ועדת-המישנה של הליגה הערבית לענייני ירושלים, ועל כן היה פעיל בענייני ישראל-פלסטין במישור הבינלאומי והבינערי. הוא העלה באוזניו כמה רעיונות שהדיומו אותי בהעזתם. נתחנו בהרחבה את המצב במדינות הערביות השונות, בכל הנוגע ליחסן לשלום. (במשך השנים גיליתי לקוראי העולם הזה מידע רב מסוג זה, שנמסר בפגישות כאלה, מבלי לגלות את המקורות. זוהי התשובה למי שתמה לא-פעם כיצד זה צודק שבועון זה כמעט תמיד כשהוא נכתה תהליכים בעולם הערבי. זהו גם ההסבר לזיולול שבו אנחנו מתייחסים ל"ממוחים" ול"פרשנים", השואבים את המידע שלהם ממאמרים בעיתונים ערביים.) דיברנו על ממשלת ארצות-הברית, על מדיניותו של ואלרי ז'סקאר-ד'אסטן וסיכויי לנצח בבחירות, על המתרחש בסוריה, בטעויה ובשאר מדינות-ערב. אך הנרשא שהיה קרוב ביותר לליבו של המלך היה עניין יהודי-מארוקי.

מחוז למארוקו, יש כיום שלושה ריכוזים עיקריים של יהודים מארוקאיים: בישראל, בצרפת ובקנדה. חסן עדיין רואה את עצמו כמי שקשור עימם, וכמי שיש לו מחוייבות לגורלם. כי לא זה בלבד שאביו הנערץ, מוחמד ה-5, היה יודע כמספרן היהודים, אלא שכל מישפחת-המלוכה לדורותיה, עוד מימי השליטון המוסלמי בספרד, סימלה את היסודות-הגומלין היהודיים בין מוסלמים ויהודים. זוהי המישפחה השריפת. ("שריף" הוא התואר של אדם שהוא צאצא ישיר של הנביא מוחמד) עליית יהודי מארוקו לארץ לא היתה אפשרית אילו היה למוחמד ולחסן יחס אחר ליהודים.

חסן דיבר על היהודים המארוקאיים כאהבה, והיה ניכר כי הוא מוצרר ענייני העובדה שבישראל משמשים יהודי-מארוקו כעומד השדרה של ממשלה אנטי-ערבית. הוא ביקש לדעת: מדוע? מה גרם לכך?

בשתי השיחות שלנו, ניסונו איש-איש לפי הבנתו — להסביר תופעה זו. הזכרתי כי כמסכף בצה"ל במלחמת-העצמאות היתה לי כיתה של יוצאי-מארוקו, וכי אלה הצילו את חיי כאשר נפצתי. הבאתי את דעתי כי השינאה למערך היא שהביאה את המארוקאים לזרועות הליכוד, וכי יהודי-מארוקו יצטרפו למחנה-השלום, ואף ימלאו בו תפקיד מרכזי, כאשר תחזור להם גאונותם העצמית, שנגולה מהם. נושא זה היה קרוב ללב המלך יותר מכל נושא אחר. הוא שאל מה יש ביכולתו לעשות כדי להזכיר ליהודי-מארוקו את יחס המסורתי לאחווה מוסלמית-יהודית, אילו יוזמות הוא יכול לנקוט. היה ברור כי בנושא זה הוא מוכן לכל מעשה. בצאתנו מן הפגישה ליוה אותנו המלך אל פתח הבית. נפרדנו ממארחינו ומן הפלסטיני, ונסענו לקאזבלנקה.

היתה לי הרגשה מוזרה כשעברתי בעיר זו, שעליה שמעתי כה הרבה מידדים מארוקאיים. נסענו לנמל-התעופה הנהדר שלה, הקרוי על שם אביו של חסן, המלך מוחמד ה-5, הגיבור הלאומי של מארוקו, מנהיג מלחמתה לעצמאות.

הוכנסנו לאילם האורחים המכובדים, שתינו את התה הטוב ביותר ששתיתי מימי (המשך בעמוד 64)

(המשך מעמוד 11)
המציג היה ח'אלד אל-חסן. המלך הוביל אותנו אל משרדו, במרחק של כמה צעדים, וישב מאחורי שולחן-כתיבה. בחדר ריחף ריח עדין של קטורת, הסתדונו מולו בחצי גרון עגולה. הצטרף אלינו אדם שתקני, לבוש בחליפה, שכמעט לא דיבר במשך כל הפגישה. היה זה הגנרל אחמד דלימי, ראש שרותי-הביטחון של מארוקו, מפקד המערכה הצבאית בדרום, איש-אמונו של המלך.
"שמעתי שהבאתם עימכם גנרל", התלוצץ המלך, בהתכווננו למתי פלד, "לכן ביקשתי שיהיה נוכח גם גנרל מצידנו".
דלימי נהרג השבוע בתאונת-דרכים, אחרי פגישה עם המלך.
אחרי שיתחולקו, שבה הצליח המלך בטאקט מושלם להפגי כל מתח ולהשרות אווירה נעימה, פתח מתי פלד את הדיון מצידנו בערבית. המלך עצמו דיבר בשיחה זו ערבית בלבד, וסרטאוי תירגם לאנגלית, אך מדי פעם, כאשר היה נדמה למלך כי סרטאוי טועה בבחירת המילה, התערב בתרגום וסיפק את המילה הנכונה. הסתבר כי הוא אינו כצטיין רק בצרפתית, אלא מדבר היטב גם אנגלית. אך כמו דוברי צרפתית רבים, אין הוא שש לדבר אנגלית, מחשש פן אינו מדייק בדיבורו.
"קיבלתי את רשמית ההצעות שלכם", אמר המלך, בנימה עניינית מבלי להעזר בנייר, "הבה נדון בהם ונראה מה ניתן לעשות בשעה זו".

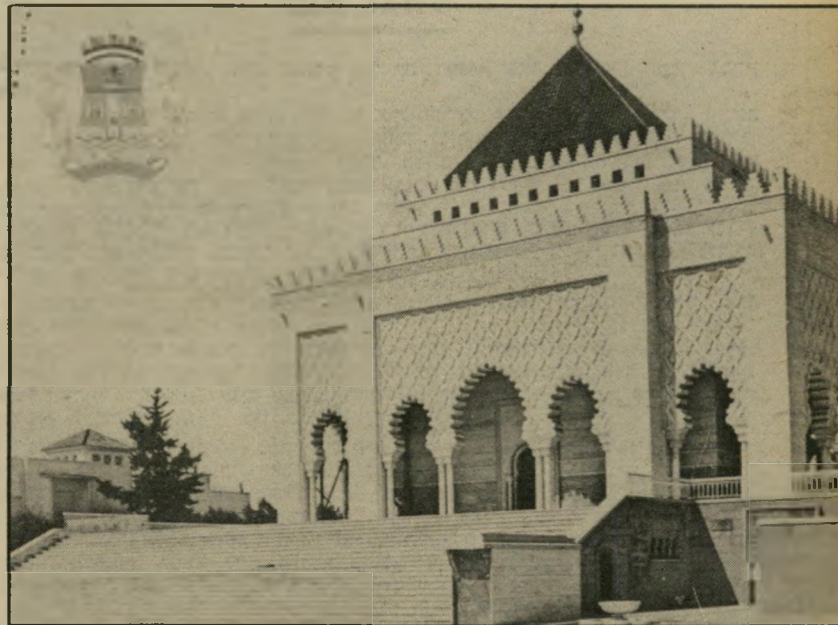
"אמרו שאני מג'ונן!"

אני ני מזדה שהמלך שבה את ליבי מן הרגע הראשון. במשך שתי פגישותינו עימו, שאלתי את עצמי: מדוע הוא עושה זאת? אין למלך מארוקו שום עניין ישיר בסיכפוך הישראלי-פלסטיני. הוא רחוק מזירת-הקרב. גם אריאל שרון, ברגעיו המטורפים ביותר, לא יעדה על רעתו לפלוש למארוקו. חסן יכול היה לשבת מן הצד, ודהשמיע את הסיפמות השדופות והפופולריות על "מאכך לנצח".
יש הסבורים כי המלך מופיע כאיש-שלום כדי לשפר את מעמדו בארצות-הברית. אני מאמין בכך. מעמדה של מארוקו, כבעלת-ברית ותיקה של ארצות-הברית, מובטח. המלך פועל מתוך מניעים אלטרואיסטיים. מכל ראשי המדינות הערביות, הוא המנהיג שפעל בעיקביות הרבה ביותר למען השלום הישראלי-פלסטיני. פגישתנו זו היתה הוכחה לכך.

הרי לנו, שלושת אנשיה-שלום מירשאל, לא היה מה להציע. מעולם, בשום פגישה מדינית עם מנהיגי ערבי כנשהו, לא העמדנו פנים כאילו יש בידינו לספק מה שאיננו יכולים לספק. אנחנו נציגים של מחנה קטן, המייצג רעיון גדול, אך לא כוח פוליטי גדול.

לא יכולנו לתת דבר למלך, ולא היה לו דבר להרוויח מפגישתו עימנו. אך הוא קיבל אותנו כאחיי-נכפוש, מפני שהוא חש במחוייבות עמוקה לעניין השלום.

המלך עצמו הזכיר לנו כי עוד בשנת 1958 עשה מעשה שכמעט לא-ידיאמן. בנאום פומבי בבירות השמיע את, בשפה הערבית — לפני 25 שנים! — קריאה להכיר במדינת-ישראל ולהכניסה לליגה הערבית. זהו גרם לשערוריה בכל רחבי

המאוזוליאום של מוחמד ה-5 ברכאט
גיבור לאומי, פטרון היהודים

העולם הערבי. סיפר לנו, אמרו שאני מג'ונן (משוגע). אבל דבקתי תמיד בגישה זו: "הופתעתי, כי הדבר נודע לי לראשונה. הרעיון של הצטרפות ישראל לליגה הערבית (שהיתה הופכת אז, כמובן, לליגה מרחבת) הוא רעיון ישן שלי. שאתו הכללתי במינוסר העברי אשר בחיבורו השתתפתי ב-1957. יוזמה זו של חסן ה-2 קדמה בשבע שנים ליוזמתו ההיסטורית של נשיא תוניסיה, חביב בורגיבה, שנשא ב-1965 נאום היסטורי במחנה-הפליטים ביריחו והטיף לשלום עם ישראל. (לא מכבר סיפר לי אליאס פרייג, שהיה עזר-ראייה, כיצד התפרצו הפליטים כלפי המנהיג התוניסי, קילו אותו ואף ידו בו אבנים. הוא חולק בקושי מועם ההמון גם במחנה הדישה, ליד בית-לחם.)

כעבור שנה באוקטובר 1958, כיהן חסן, או יורש-העצר, כיושב-ראש של ועידה למען השלום אשר כונסה בפירנצה, ביוזמת ראשה-עירייה האגדתי, ג'ורג'יו לה-פירה. לוועידה זו הוזמנו ישראלים וערבים, והיא אורגנה למעשה על-ידי ג'ו גולן, עוזרו של נחום גולדמן. היא פוצצה על-ידי שרת-החוזן גולדה מאיר, שהתעקשה שלא לשלוח לשם את פעילי מחנה-השלום הישראלי, אלא את פקודי משרד-החוזן, ובראשם ראובן שילוח, שהיה יודע לערבים כאוייב מושבע של המחנה הלאומי הערבי. הערבים נטשו את הוועידה.

פרט פיקאנטי: עוד לפני כן, במאי 1956, המינה הודשים לפני מלחמת-סיני, הסכים יורש-העצר, מולאי חסן (כפי שנקרא אז) להצטלם בחברת נערה ישראלית. היתה זאת אופירה ארו, שנבחרה על-ידי העולם הזה כ"צברית 1956", ושנשלחה על-ידינו לקחת חלק במפגש עולמי של נציגות-עמים. התמונה הופיעה בגליון העולם הזה (971) מיום 24 במאי 1956. לימים נישאה אופירה ארו ליצחק נבון, וכעת היא רעייתו של נשיא-המדינה.

אין זה מיקרה שהפגישה הראשונה בין משה דיין ושליחו של אנוור סאדאת, ערב ביקורו בירושלים, נערכה על אדמת מארוקו. חסן ה-2 היה השושבין של פגישה זו, שבה הכפיה דיין לאיש-אמונו של סאדאת שמשמשת-כגין תחזיר את כל סיני, עד המיזימטר האחרון, תמורת שלום עם מצריים.

אני רואה את עצמי חופשי לספר כאן על מה שדובר ונדון בפגישה זו, שנמשכה